

Národní park *Schiermonnikoog*

Rájem ornitologů a vůbec všech zoologů lze nazvat ostrov Schiermonnikoog. Pro ostatní nabízí projížďky na kole nebo přechod moře suchou, i když zablácenou nohou.

Probíhá tu geologické
formování krajiny
v přímém přenosu

Fakta o ostrově

Ostrov je 18 kilometrů dlouhý, v nejširším místě 3 km široký, jeho plocha činí 40 km². Úřední katastrální výměra je ale 203 km², a to proto, že je k němu započítáváno také 163 km² odlivových mělčin. Podivně znějící toponymum Schiermonnikoog má vcelku složité etymologické vysvětlení, kde: *schier* je přídavné jméno, už nepoužívané, v holandštině 11.–13. století znamenalo šedý, *monnik* znamená mnich, *oog* má více významů, ve staré holandštině slovo znamenalo ostrov. Frísky se ostrov jmenuje Skiermuntseach, což je holandštině podobné – a zároveň nepodobné.

Maják varuje před zrádnými mělčinami

Za mělkým mořem na severu nizozemské provincie Frísko leží řetěz Západofríských ostrovů. Pět z nich je velkých a obydlených, jsou to Texel, Ameland, Vlieland, Terschelling a Schiermonnikoog. Největší z nich, Texel, dal jméno slavnému plemeni texelských ovcí. Biologie a zoologie více zaujme Schiermonnikoog, který je celou svou plochou vyhlášen od roku 1989 Národním parkem. Jméno ostrova etymologicky odkazuje k cisterciáckým mnichům z pevniny, kterým ostrov původně patřil. Ti zde roku 1163 založili klášter Monasterium beatae Mariae de Claro Campo. Roku 1580 ale byly jeho majetky zabaveny fríským státem. Samotné klášterní budovy včetně dómu byly rozprodány a následně zbourány a použity jako stavební materiál. Objekt zmizel beze stopy. Tak se stalo, že zaniklý klášter dnes nejvíc připomíná právě jméno ostrova Schiermonnikoog.

Pohyblivý ostrov

Schiermonnikoog je ostrov písčité, přičemž je jasné, že byl nanesen mořskými proudy a příbojem. Jemný plážový písek také transportoval vítr, a tím se vytvořila pásma dun, převážně porostlých vegetací. To znesnadňuje jeho zemědělské využití – kromě relativně malého 300 hektarového polderu je ostrov zemědělsky užíván jen jako pastviny.

Vlivem větru a moře se ostrov soustavně pohybuje na jihovýchod – v roce 1250 ležel o dva kilometry severněji a měl výrazně odlišný tvar. Jako by zde probíhalo geologické formování krajiny v přímém přenosu. Například mořské bouře a s nimi související vysoký příliv v letech 1717 a 1720 poničily ostrov, změnilo jeho tvar a donutily obyvatele opustit vesnici Westerburen, která vznikla v blízkosti hospodářských budov kláštera. Roku 1756 byla založena nová vesnice Oosterburen na východě ostrova. Dnes se také jmenuje Schiermonnikoog. V ní a v několika ostrovních samotách žije necelý tisíc stálých obyvatel.

S místními staršími obyvateli je velice zábavná domluva, protože komunikují důsledně frísky. Žádný z malých germánských národů si svůj jazyk nezachoval v takové podobě jako etničtí Frísové, kteří dnes kromě Německa a Dánska obývají sever Nizozemska a také fríské ostrovy. Frísové svůj jazyk používat nepřestali a dali mu i gramatiku a psanou podobu. Proto i přes relativně malý počet mluvčích (v nizozemské části jazykového areálu přibližně 400 000) vysílá ve fríštině televize a tisknou se noviny a knihy.

Dříve velrybářství, teď turistika

Najít na ostrově zemědělskou obživu nikdy nebylo snadné, a proto se ostrované vydávali na moře jako rybáři i námořníci. Na sousedním Terschellingu se narodil slavný mořeplavec Willem Barents a na Schiermonnikoogu dokonce existovala námořnická škola. Jednou z kapitol místních dějin bylo také velrybářství. To připomíná v obci neobyčklý památník: z lodi

Cyklostezky překonávají úzké zálivy po dřevěných mostcích

Turisty překvapí, že *na ostrov nesmějí auta*

Návětrnou část ostrova tvoří písčné duny protkané cyklostezkami

Kleště pro transport ulovené velryby na palubu, v pozadí velrybářské dělo

Willem Barents II. demontované velrybářské dělo a obří kleště určené k vytahování ulovené velryby na palubu. Spodní čelisti z plejtváka myšoka uloveného roku 1950 zase tvoří vstupní bránu do jedné z místních restaurací. Dnešní obživu ostrovanům zajišťuje do značné míry turistika, která je s ohledem na existenci Národního parku poněkud omezena.

Ráj cyklistů

První, co nepřipraveného turistu zaskočí, je, že na ostrov nesmí auta. Ta je nutné ponechat na hlídáném parkovišti na pevnině. Dopravu mezi pevninou a ostrovem zajišťuje kyvadlový trajekt, mezi trajektovým přístavem a městečkem jezdí autobusy. Ihned na přístavním molu čeká na příchozí gigantická ohrada s bicykly.

Za levný peníz si zde příchozí vypůjčí kola, a to dámská, pánská i dětská, tandemy různé konstrukce včetně těch umožňujících převoz dětí všech velikostí, a také kola s různě velkými koši na psy a zavazadla. Schiermonnikoog je prostě ostrov cyklistů a cyklostezek. Kdo by si chtěl vzít kolo vlastní, musí počítat s tím, že cena lodního lístku pro kolo je vyšší než půjčované na ostrově. Vlastní kolo se tedy vyplatí asi až čtvrtý den. Tenhle cenový nepoměr je nejspíš forma podpory ostrovního podnikání. Když ale turista projede cyklostezky kolem dun a večer vymetá jemný písek z řetězu, je nakonec rád, že vlastní hýčkané kolo nechal doma.

Druhým omezením je zákaz přístupu na východní polovinu ostrova v době ptačího hnízdění. Tohle ochranné a veskrze rozumné opatření každý snadno dodrží, protože druhá – západní polovina ostrova nabízí pozorovacích možností dost a dost.

Ve znaku Národního parku je husice liščí a patří do něho plným právem. Nikde na světě jsem neviděl tolik husic liščích na jednom místě. Dále jsou zde další vrubozobí, různé druhy tažných hus, kachen a bernešek. Odlivové plochy lákají neomezenou nabídkou potravy bahňáky: hvízdající kolihy, břehouše černoocasé i rudé, kamenáčky pestré a ústříčnický s masivním červeným zobákem, kteří se právě tady opravdu živí ústřicemi. V okolí ostrova jsou častí kolpíci, kteří zde hnízdí a zdržují se až do podzimního odletu. Další perlou je dobrá a spolehlivá možnost pozorování tuleňů – tedy pro toho, kdo je trpělivý a věnuje jim patřičné úsilí.

Blátivou nohou přes moře

Ještě jedna poněkud „praštná“ turistická možnost se zde nabízí, a to wattwanderung čili chůze po odlivových plochách, po kterých je možné dojít za odlivu pěšky z pevniny na ostrov. Sám jsem se o to nepokoušel a ani to nemohu nikomu soudnému doporučit. Výlet se dá podnikat pouze s oficiálním průvodcem a turisté jsou po zakončení tohoto výletu značnou měrou zablácení, asi jako divocí vepři opouštějící kaliště. Nutná očista jim zabere zbytek dne. Samozřejmě, že zabahnění se tváří velmi šťastně, nejspíš proto, že celou akci přežili.

Hřbitov vyplavených

K varování před mělčinami i k navigaci v mělké odlivové oblasti sloužily a slouží dva majáky, červený a bílý. Oba byly postaveny roku 1853. Nad nízkým ostrovem působí zvláště dominantně. Třetí dominantní stavba přibyla za války a zmizela s jejím koncem. Němci okupující Nizozemsko postavili na ostrově vysokou radarovou stanicí, která měla varovat před nálety. Betonové základy na dunové vyvýšenině zůstaly dodnes pod původním názvem Wassermann. Válku zde připomíná ještě hřbitov mrtvých vyplavených mořem. Ten byl založen roku 1906 a za druhé světové války značně rozšířen tak, aby stačil padlým letcům, kteří zemřeli v bitvě o Británii. Na hřbitově Vredenhof leží 85 válečných padlých, z toho 14 beze jména.

Na Schiermonnikoogu se výrazně projevuje to, co dobře známe z celé řady dalších ostrovů. Insulární biotopy bývají zachovalejší a krásnější než biotopy na pevnině. Za mělkým wattovým mořem se zkrátka na Schiermonnikoogu zachoval Středoevropanům neznámý ostrovní přírodní ráj, který rozhodně stojí za to objevit. ■